

Jak na odlišné fungování položek?

Michaela Cichrová

11.12.2025

- Testování DIFu by mělo být běžnou součástí analýzy vícepoložkových měření
- K DIFu dochází, pokud mají respondenti se stejnou hodnotou testované (latentní) proměnné, ale z různých demografických skupin, rozdílnou pravděpodobnost správné odpovědi na položku
  - Pokud je DIF detekován, značí to, že otázka měří i nějakou sekundární proměnnou (problém s validitou, férností)

Analýza dat maturity z češtiny

Budeme analyzovat data z jara 2024

- Použijeme proměnné
  - prvomaturant ("1" = ANO, "0" = NE)
  - smo16 (typ školy, 16 různých úrovní)
  - termin (náhradní, opravný, řádný)
  - položky začínající na "b"
- Zadání

Cvičení 1

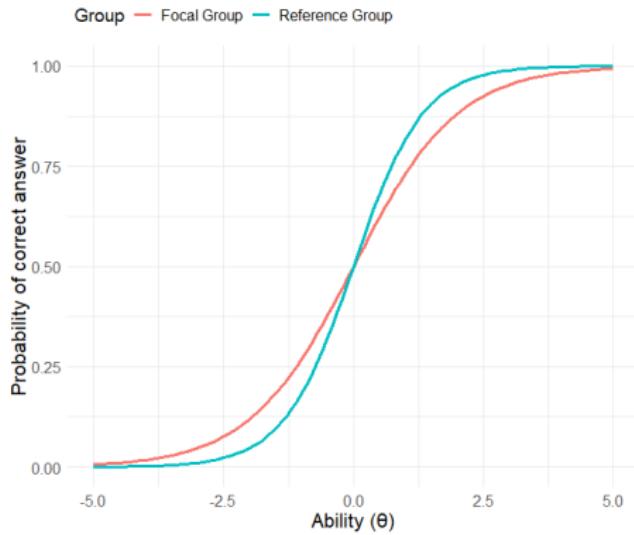
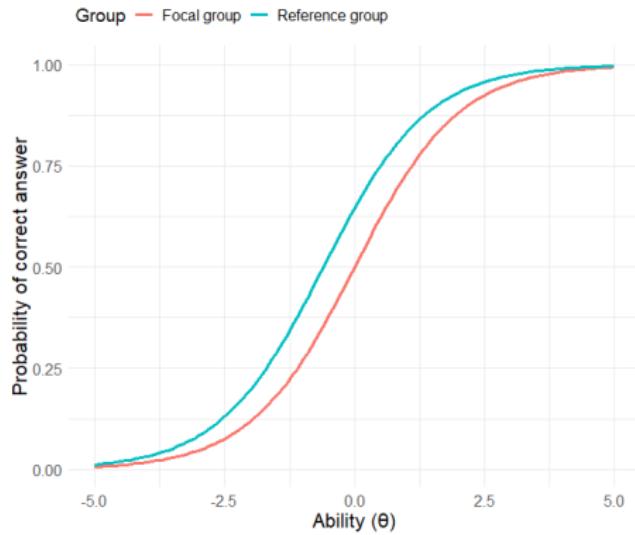
Cvičení 1

Shrnutí

- Pracujeme celkem s 25 položkami.
- Pro všechny 3 kategoriální proměnné jsou rozdíly v total score mezi kategoriemi

Typy DIFu

- Uniformní vs. neuniformní DIF

Tradiční metody

- Mantel-Haenszel test, SIBTEST

Regresní modely

- Logistická regrese
  - Latentní proměnná odhadnuta apriori z dat
- IRT modely
  - Latentní proměnná odhadnuta spolu s koeficienty modelu

Mantel-Haenszel test (MH)

- Rozšíření χ^2 testu nezávislosti
- Pro testování uniformního DIFu
- Testová statistika je odvozená z četnosti v kontingenční tabulce pro každou hodnotu total score ($k = 0, \dots, K$)

$$MH_i = \frac{\left(\left| \sum_{k=0}^K \left(n_{i01k} - \frac{n_{i0+k} n_{i+1k}}{n_{i++k}} \right) \right| - 0.5 \right)^2}{\sum_{k=0}^K \frac{n_{i0+k} n_{i1+k} n_{i+0k} n_{i+1k}}{n_{i++k}^2 (n_{i++k} - 1)}},$$

má χ_1^2 rozdělení za nulové hypotézy (no DIF)

Skupina	$Y_i = 1$	$Y_i = 0$	Celkem
Ref. skupina (0)	n_{i01k}	n_{i00k}	n_{i0+k}
Fok. skupina (1)	n_{i11k}	n_{i10k}	n_{i1+k}
Celkem	n_{i+1k}	n_{i+0k}	n_{i++k}

Logistická regrese a IRT

- Vysvětlující proměnné: skupina, odhad latentní proměnné a jejich interakce
- Model:

$$\begin{aligned}\log \left(\frac{\text{P}(Y_{pi} = 1 | \theta_p, G_p)}{1 - \text{P}(Y_{pi} = 1 | \theta_p, G_p)} \right) &= \beta_{i0} + \beta_{i1}\theta_p + \beta_{i2}G_p + \beta_{i3}\theta_p G_p \\ &= (a_i + a_{\text{DIF}_i} G_p)(\theta_p - b_i - b_{\text{DIF}_i} G_p)\end{aligned}$$

- Testování hypotéz:

Jakýkoliv DIF $H_0 : \beta_{i2} = 0 \text{ and } \beta_{i3} = 0, H_1 : \beta_{i2} \neq 0 \text{ or } \beta_{i3} \neq 0$

Uniformní DIF $H_0 : \beta_{i2} = 0 \mid \beta_{i3} = 0, H_1 : \beta_{i2} \neq 0 \mid \beta_{i3} = 0$

Neuniformní DIF $H_0 : \beta_{i3} = 0, H_1 : \beta_{i3} \neq 0$

Cvičení 2

Cvičení 2

Shrnutí

- Pro GY4 vs. GY8 i proměnnou prvomaturant detekovaly DIF všechny 3 metody u většiny položek
- Důvodem může být velká sample size

Míry velikosti účinku (effect size measures)

- Viděli jsme, že statistické testy vtipovali hodně položek jako difové položky
- Je potřeba kvantifikovat velikost DIFu vhodnou ES
  - pro MH test: $\Delta_{\text{MH}_i} = -2.35 \log(\alpha_{\text{MH}_i})$, kde $\alpha_{\text{MH}_i} = \frac{\sum_{k=0}^K \frac{n_{i01k} n_{i10k}}{n_{i++k}}}{\sum_{k=0}^K \frac{n_{i00k} n_{i11k}}{n_{i++k}}}$
  - Pro logistickou regresi: Nagelkerke's ΔR^2
- Klasifikace velikosti účinku jako (A) "negligible", (B) moderate, (C) large

Cvičení 3

Cvičení 3

Shrnutí

- Pouze otázka 8: Který z následujících větných celků je syntakticky bezchybný? potenciálně zvýhodňuje studenty osmiletých gymnázií oproti čtyřletým.
- Použití měr velikostí účinku by mělo být nezbytnou součástí analýzy DIFu

Děkuji za pozornost!